

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора філософії у галузі права Даниленко Анни Олександрівни, на дисертацію Зазулінського Віктора Сергійовича на тему: «Адміністративно-правові засади запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. В умовах сьогодення актуальність, своєчасність, а також теоретична та практична цінність дисертаційного дослідження Зазулінського Віктора Сергійовича не можуть викликати жодного сумніву. Зазначене пояснюється тим, що наразі економічна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки та територіальної цілісності України. Сьогодні ризики економічної безпеки для нашої країни обумовлені не тільки повномасштабною війною, а й рядом інших деструктивних чинників, наприклад: соціальна, економічна, політична нестабільність, а також зростанням кількості злочинів в економічній сфері та методів їх вчинення, зокрема шляхом використання сучасних інформаційних систем та технологій тощо. Саме тому безспірним є той факт, що нині важливим завданням законодавця є побудова ефективних та дієвих адміністративно-правових засад запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до: «Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року», затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019; «Стратегії національної безпеки України», яка була затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020; «Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року», затверджена Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами та темами, розкрито мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, його методи, наукову новизну, підкреслено практичну важливість висновків, одержаних у результаті проведеного дослідження, узагальнено результати роботи і подано відомості про публікації автора за темою дисертації.

Дисертаційна робота Зазулінського В.С. поглиблює і доповнює наявний масив знань у сфері запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України, а викладені вище обставини підкреслюють актуальність, своєчасність, суспільну значимість та важливість дослідження порушеної проблематики.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційне дослідження Зазулінського В.С. ґрунтується на використанні сучасної методології пізнання складних правових явищ, яка передбачає поєднання як загальнонаукових, так і спеціальних наукових методів, зокрема таких як діалектичний, компаративний, логіко-семантичний, методів аналізу, синтезу, індукції, дедукції тощо. Їх застосування визначило логічну побудову дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і завдання, поставлені на початку дослідження.

Нормативно-правовим підґрунтям дослідження є Конституція України, міжнародні договори та угоди (ратифіковані у встановленому законом порядку), кодифіковані акти, а також низка законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, положення яких спрямовані на регулювання суспільних відносин у досліджуваній сфері суспільного життя. *Науково-теоретичне підґрунтя* становлять праці фахівців із галузі адміністративного, фінансового, інвестиційного права тощо. Окрім того, було використано напрацювання фахівців з інших галузевих дисциплін, зокрема: теорії держави і права, теорії управління, соціології, філософії, психології тощо.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять періодичні видання, статистичні матеріали тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є однією із перших спроб, після початку повномасштабного вторгнення, комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність та розкрити особливості адміністративно-правових засад запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства у відповідній сфері суспільного життя (с. 22). У результаті проведеного дослідження автором сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

- удосконалено поняття «запобігання та протидія ризикам економічної безпеки», під яким запропоновано розуміти комплексну, нормативно врегульовану діяльність держави (в особі її уповноважених державних органів та їх посадових осіб) щодо прогнозування, попередження, виявлення та припинення негативних об'єктивних факторів, у тому числі правопорушень, які деструктивно впливають на стан національної економіки (с. 23);

- обґрунтовано, що попри факт того, що вивченню проблеми запобігання та протидії ризикам економічної безпеки присвячено численні дослідження різного обсягу та формату, втім чіткого, комплексного підходу до того, що являють собою її ризики, механізм запобігання та протидії ним, до цього часу сформовано не було. Уточнюється, що загалом загрози вивчаються науковцями в контексті відповідних напрямів розробки як негативні чинники, що впливають на економічну безпеку та національну економіку, але не становлять безпосереднього предмета розгляду. Не применшуючи значення наявних наукових досліджень, констатовано відсутність ґрунтовного, комплексного бачення проблеми запобігання та протидії ризикам економічної безпеки, що в свою чергу суттєво ускладнює вироблення нової концепції стосовно її вирішення. Подібний стан речей потребує виправлення за рахунок

проведення подальшого аналізу вказаної теми та глибокого огляду ключових ознак та специфіки останньої (с. 85-86);

- до правових ризиків економічної безпеки віднесено: 1) нерегульованість багатьох нових секторів трудової діяльності, зокрема, пов'язаних із використанням цифрових технологій, наприклад, фрілансу, що зумовлює неможливість держави оподаткувати відповідні робочі процеси та отримати прибуток від них; 2) відсутність належного нормативно-правового регулювання використання криптовалюти, що сприяє її використанню для фінансування тіньових економічних процесів, безконтрольності та неможливості викрити хабарництво тощо. Зауважено, що в умовах євроінтеграції та посилення глобальних спроможностей міжнародних зв'язків дані ризики посилюють свій негативний ефект та можуть чинити критичну загрозу національній економіці (с. 87);

- визначено, що нормотворчість є однією із ключових адміністративно-правових форм здійснення будь-якої діяльності, адже за її допомогою вбачається можливим: по-перше, виділити недоліки чинного нормативно-правового регулювання сфери протидії та запобігання ризикам економічної безпеки; по-друге, розробити та прийняти нові норми, які дозволять подолати прогалини у чинному законодавстві; по-третє, створити таке нормативне підґрунтя для діяльності суб'єктів у фінансово-економічній сфері, яке стане важливим превентивним заходом виникнення ризиків для економічної безпеки. При цьому також зауважено, що нормотворчість в даному контексті має як законодавчий, так і підзаконний характер (с. 143);

- узагальнено, що в умовах сьогодення важливим завданням законодавця є розширення кола та змісту відповідних адміністративно-правових інструментів, що в кінцевому рахунку забезпечить не тільки економічну безпеку країни, але й створить надійне фінансове та економічне підґрунтя для надання відсічі зовнішньому ворогу (с. 145);

- сформовано висновок про те, що значення взаємодії державних і громадських інституцій в процесі запобігання та протидії ризикам

економічної безпеки полягає у наступному: по-перше, дозволяє оперативніше виявити загрози як внутрішні, так і зовнішні; по-друге, забезпечує більш швидку мобілізацію ресурсів, зокрема людських, у разі потреби; по-третє, сприяє розвитку правової культури та правосвідомості серед населення; по-четверте, забезпечує виявлення корупційних проявів у роботі державних органів, а також запобігає їх виникненню (с. 173);

- зазначено, що наявність прогалин в адміністративно-правовому регулюванні запобігання та протидії ризикам економічної безпеки є явищем хоча й суто негативним, однак об'єктивним, що обумовлено: по-перше, повномасштабним вторгненням з боку російської федерації, що негативно позначилось на розвитку, стабільності та безпеці економічного сектору держави; по-друге, мінливістю економічної сфери, а також розвитком нових сфер діяльності, як приватних осіб, так і держави; по-третє, розвитком економічної злочинності, яка особливо розвивається у кіберпросторі (с. 174).

Результати дослідження використовуються у практичній діяльності та освітньому процесі, що підтверджується відповідними актами впровадження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивна оцінка дисертаційного дослідження в цілому не виключає можливості й необхідності висунути низку зауважень критичного та дискусійного характеру:

1. Досить цінним з правової точки зору є те, що автором сформовано власне визначення поняття «економічна безпека України», а також розкрито її сутність як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Однак висновок здобувача був би більш обґрунтованим, якби він виділив перелік характерних ознак цієї категорії.

2. У рамках підрозділу 1.2 здобувач досить змістовно підійшов до оцінки стану наукової розробленості проблеми запобігання та протидії ризикам економічної безпеки. Водночас вбачається, що автору також варто було схарактеризувати сучасний стан та виявити проблемні питання державного регулювання протидії загрозам національним інтересам України

у сфері економічної безпеки.

3. Заслуговує на увагу те, що дисертантом було виділено ключові елементи адміністративно-правового механізму запобігання та протидії ризикам економічної безпеки, а також наголошено, що саме вони найбільш чітко та повно характеризують зміст адміністративно-правового механізму запобігання та протидії загрозам економічної безпеки України. А відтак, важливим завданням законодавця є забезпечення ефективного функціонування даного механізму, й відповідно розширення та вдосконалення кола його елементів (с. 102). Проте додатково хотілося б уточнити: як саме автор пропонує відповідні елементи розширювати та вдосконалювати?

4. Як окремий елемент адміністративно-правового механізму запобігання та протидії ризикам економічної безпеки здобувач називає відповідні принципи, під якими пропонує розуміти сукупність базових, основоположних ідей, які встановлюють зміст, спрямованість та особливості правового регулювання процесу застосування публічно-владних засобів із прогнозування, попередження, виявлення та припинення негативних об'єктивних факторів, у тому числі правопорушень, які деструктивно впливають на стан національної економіки (с. 141). Однак, на жаль, автор змістовний перелік таких принципів так і не наводить.

5. Автору варто було не тільки запропонувати розробити та прийняти «Положення про порядок взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки», а також «Типовий порядок взаємодії органів державної влади, громадськими інституціями, бізнесом та фізичними особами у сфері забезпечення економічної безпеки», а й у додатках навести проекти відповідних підзаконних нормативно-правових актів.

Варто вказати, що висловлені зауваження мають характер уточнень та в цілому є рекомендаційними, а тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку та високі наукові здобутки дисертаційного дослідження здобувача. Результати дослідження можуть бути використані у: науково-

дослідній сфері – як підґрунтя для проведення подальших теоретичних досліджень присвячених проблемі адміністративно-правових засад запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України; правотворчій сфері – в процесі розробки нових та вдосконалення чинних нормативних документів різної юридичної сили, в нормах яких закріплюються адміністративно-правові засади запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України; правозастосовній сфері – з метою підвищення ефективності роботи суб'єктів, що уповноважені реалізовувати заходи у сфері запобігання та протидії ризикам економічної безпеки; освітньому процесі – під час підготовки лекційних, науково-методичних матеріалів, а також підручників та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Фінансове право», «Економічна безпека» тощо.

Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дисертації Зазулінського В.С. були достатньо оприлюднені ним у статтях періодичних фахових видань, тезах доповідей науково-практичних конференціях.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений повно, систематично, послідовно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел. Усі завдання, поставлені у вступі, виконані, а обсяг і глибина роботи відповідають рівню дисертаційного дослідження. Автор обґрунтував власні висновки проведеного дослідження, які є суттєвим внеском у розвиток адміністративного права України.

Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій автора фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. В цілому, дисертація Зазулінського В.С. є самостійним, завершеним науковим дослідженням, присвяченим адміністративно-правовим аспектам запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України.

Отже, дисертація Зазулінського Віктора Сергійовича на тему: «Адміністративно-правові засади запобігання та протидії ризикам економічної безпеки України» є завершеною працею, в якій отримано нові

науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

правовий аналітик

Громадської організації

«Інформаційно-аналітичний центр

«Сучасне аерокосмічне право»»,

доктор філософії в галузі права

Анна ДАНИЛЕНКО